

**8-Р АНГИЙН АНГИ ДЭВШИХ ШАЛГАЛТЫН ДААЛГАВАР
А ХУВИЛБАР**

Анги:.....

Сурагчийн нэр:.....

Хугацаа: 60 минут

Нийт

20 оноо

Г.Гонгоржав

Амьтныг шинжихүй

Манай ард түмэн эрт үеэс амьтны гадаад төрх, бие бүтэц, ааш араншин, амьдралын зүй тогтлыг сонирхон ажиглаж, асар их мэдлэг, туршлага хуримтлуулжээ. Жишээлбэл: Чоно бол их муу санаатай. "Муу хүн чөлөөнд, чоно бороонд" гэдэгчлэн тэнгэр муудахаар хот хороо руу сэм гэдэг.

Чоно бага үдийн орчим заавал унтана. Нэг нь харуулд гарна. Унтахын өмнө 1-2 удаа оцойн өндийж бараа харна. Байраа ойр ойрхон солино. "Адууны бүтэн хомоол уугьж дуусах хугацаанд бүрэн унтдаг" гэж хашир анчид ярьдаг.

Харин үнэг бол хагас хомоол уугьж дуусах зуур дугжирна. "Бөх унтсан үнэгний хоёр чих нь хайчлах маягаар үргэлж хөдөлж байдаг" гэж хуучуул ярьдаг билээ.

Зэрлэг гахай явдаг зам жимээсээ хазайх нь ховор, үнэг зальтай боловч мартамхай нь үлэмж.

Ардууд энэ мэт араншинг мэдэж ан гөрөөний ажилдаа ихэд ашигладаг байв.

Ажиллах даалгавар:

1. Дээрх эхэд дэвшүүлсэн асуудал буюу сэдвийг тодорхойлоорой. /2 оноо/

Сэдэв:

2. Зөв харгалзуулаарай. /2 оноо/

1. Баримт	А. Энэ мэт араншинг мэдэж ан гөрөөний ажилдаа ихэд ашигладаг
2. Үзэл бодол	Б. Чоно бол их муу санаатай.
3. Мэдрэмж	В. Нэг нь харуулд гарна.
4. Дүгнэлт	Г. Хоёр чих нь хайчлах маягаар үргэлж хөдөлж байдаг

3. Эхээс 1 баримтыг жишээ болгон бичээрэй. /2 оноо/

4. Эхээс зөв бичгийн дүрмээр бичсэн үгсийн жишээ нэгийг олж бичнэ үү. /2 оноо/

Зөв бичгийн дүрэм	Эхээс тохирох жишээ	Зөв бичгийн дүрмийн тайлбар
Балархай эгшгийг гэж бичсэн		

5. "Муу хүн чөлөөнд, чоно бороонд" хэмээх хэлцийн утгыг тайлбарлаарай. /2 оноо/

6. Чингисийн 9н өрлөгтэй өнчин хүүгийн цэцэлсэн шастир зохиолын хэсгийн далд утгыг тайлбарлаарай. /5 оноо/

№	Эшлэл	Далд утга
1	Өчүүхэн хүнийг өргөж хайрлахуул Өсдөггүй буюу Үргэдэг морийг өргөж тэжээхүл таргалдаггүй буюу	
3	Хамаг хурагсдад сэцэн үгүй гэж Хаан эзэнд чи үг айлтгах буюу	
4	Ихсийн зэрэгт орсон болоосой би Ер үгээ хэлээсэй би гэж байв	
5	Аманд орохдоо алтан шумуул мэт Амнаас гарахдаа арслан заан боссон мэт	

7. Кириллээс үндэсний бичигт хөрвүүлээрэй. /5 оноо/

Мори багугараи молур эрдэни минү-хи болуг.

Буругу зам-ийар будаг-а тэгэгэбэл буцаху-даган шируи тэгэгэн-э.

Охи дэгэдү ном-ун йосу-бар йабугчид-ун үйилэ сайин

**8-Р АНГИЙН АНГИ ДЭВШИХ ШАЛГАЛТЫН ДААЛГАВАР
Б ХУВИЛБАР**

Анги:.....

Сурагчийн нэр:.....

ЗООГ ТАВИХ ДОХИО НАРИЙН ЖУРАМТАЙ

Мах нэг бүр дор дороо учир утгатай байх нарийн журам бий. Өөрөөр хэлбэл мах нэг бүрт хүндэтгэлийн зэрэг буй.

Мөч махыг зочинд тавьж өгөхдөө малын хөл газарт тулдаг чигийг зочин зүг харуулан таваглаж өгнө. Зочны өөдөөс богт чөмөгний толгойг хандуулж тавибал "Чамд нударга өгье" гэсэнтэй адил дохио. Богт чөмөгний нөгөө үзүүрээр харуулж тавибал "Чамд заналтай" гэсэн дохио. Учир нь тэр үзүүр хөмхийгөө зууж буй мэт дүрстэй юм. Иймд зочинд богт чөмөг тавьж өгөхийг бүрэн цээрлэдэг. Хэрэв өгвөл дээрх хоёр дохионы аль нэг гэж ойлгогддог байсан.

Мөн хүзүүг дангаар нь зочинд тавьж өгвөл "Хүний хүн хүчгүй, хүзүүний мах амтгүй" гэсэн дохио болно. Мөн богино хавиргыг айлчин зочинд тавьж өгдөггүй. Бас уураг сүүл, шагай чөмөгтэй хамт зочинд өгвөл тэр нь "Та бурхан гэсэн дохио. Уул нь энэ хоёрыг "Бурхны хувь" гэдэг.

Өвчүүний бүдэрхийг зочинд өгвөл "Унасан морь чинь бүдрэг" гэсэн дохио тул цээртэй.

Харийн хүнд хонины дал, шаант, хавирга, сээр зэрэг мах талбих нь цээртэй. Өөрийн бөгөөд хүндтэй хүнд өгдөг зууш юм.

Монголчууд аливаа үйлд ямагт бэлгэ дэмбэрлийг бодож, сайн сайхныг хүсдэг, ард түмэн бэлгөө.

Ажиллах даалгавар:

1. Дээрх эхэд дэвшүүлсэн асуудал буюу сэдвийг тодорхойлоорой. /2 оноо/

Сэдэв:

2. Зөв харгалзуулаарай. /4 оноо/

1. Баримт	А. Хүний хүн хүчгүй, хүзүүний мах амтгүй
-----------	--

2. Хэлц	Б. Монголчууд ямагт бэлгэ дэмбэрлийг бодож, сайн сайхныг хүсдэг, ард түмэн.
3. Мэдрэмж	В. Богино хавиргыг айлчин зочинд тавьж өгдөггүй.
4. Дүгнэлт	Г. Богт чөмөгний үзүүр хөмхийгөө зууж буй мэт дүрстэй юм

3. Эхээс 1 баримтыг жишээ болгон бичээрэй. /1 оноо/

4. Эхээс зөв бичгийн дүрмээр бичсэн үгсийн жишээ нэгийг олж бичнэ үү. /1 оноо/

Зөв бичгийн дүрэм	Эхээс тохирох жишээ	Зөв бичгийн дүрмийн тайлбар
Балархай эгшгийг гээж бичсэн		

5. "Хүний хүн хүчгүй, хүзүүний мах амтгүй" хэмээх хэлцийн утгыг тайлбарлаарай. /1 оноо/

6. Чингисийн 9н өрлөгтэй өнчин хүүгийн цэцэлсэн шастир зохиолын хэсгийн далд утгыг тайлбарлаарай. /5 оноо/

№	Эшлэл	Далд утга
1	Өчүүхэн хүнийг өргөж хайрлахул Өсдөггүй буюу Үргэдэг морийг өргөж тэжээхүл таргалдаггүй буюу	
3	Хамаг хурагсдад сэцэн үгүй гэж Хаан эзэнд чи үг айлтгах буюу	
4	Ихсийн зэрэгт орсон болоосой би Ер үгээ хэлээсэй би гэж байв	
5	Аманд орохдоо алтан шумуул мэт Амнаас гарахдаа арслан заан боссон мэт	

7. Кириллээс үндэсний бичигт хөрвүүлээрэй. /5 оноо/

Хони багугараи холбуг-а дүгүрэнг хони-таи болуг.

Олза-ийн эгүдэ-йи нэгэгэжү, гаруза-ийн хагалг-а хагаху, Олан-у туса-йи бодугчи мэргэд-үн санаг-а сайин